

חמימא אפה ושדא עילויא ועפשא
טפּי, כלומר דלהכי שפיר איכא למתלי - על אף
העיפוש המרובה - שאינו חמץ מלפני פסח אלא מצה
מפסח [ונמצא דמאי דנקט "הפת שע"פשה" - אינו
אלא לרבותא דמילתא דאפילו שע"פשה - אוליגן
בתר בתרא, דלא כההו"א שאז על כרחך הכוונה
דכיון ש"ע"פשה" אין ניכר מהו - חמץ או מצה].

ברם יש להעיר דהא כיון דחזוין כאן שלא נהג
כב"סותם תיבות שמשמשים בהן אוכלין
[ד]נוטלין ראשון ראשון כדי שלא יתעפשו" - כלשון
רש"י (ר"ה בהר), וא"כ שוב ניזיל בתר רובא, וגימא
שהפת מרוב ימות השנה היא, היינו מלפני פסח
והפת - חמץ.

וי"ל לפמש"כ רש"י שם בסוף דבריו שהוסיף "וכל
שכן דמסתמא בדקה זה אור לארבעה עשר,
והאי דבתרא היא ומצה היא", דלפ"ז אתי שפיר דאף
אם הוא אינו "גברא קפדנא" שמעביר ראשון ראשון,
ברם הא מיהא בדק וביער חמצו קודם פסח, דלהכי
שפיר איכא למסמך ד"מצה" היא.

לא איירי בהו רבנן, אולם בתוס' בב"מ (כ"ו. ר"ה
"בהר") הקשו מכח זה אהלכתא מדוע המעות
חולין, דמה"ט ד"לא יכנס וכו' במעות וכו'" -
"מסתמא [המעות שנמצאו] של הקדש הם, ונפלו
מהמביאין ללשכה בניסן". וע"ע ב"רבינו דוד".

ואגב מהא ד"בהר הבית לעולם חולין" - הקשה
בקצוה"ח (ר"ס ר') על דעת הרמב"ן ד"חצר"
זוכה להקדש, ובאמת המג"א (סי' קנ"ד סקב"ג)
- שמביא דעת ה"אגודה" החולקת ד"חצר" אינה
זוכה להקדש משום דחצר קונה מכח יד ואין יד
להקדש - מציין את משנתינו זו [כדהביא במחצה"ש
שם] דמשמע כוותיה, ועיי"ש בקצוה"ח מה שמתרין
ואיכהמ"ל, ואך אציין לעיין באמרי משה (סי' ל"ז אות
ד') שדן בדבריו, ובנתיב"מ (פתיחה לס' ר') ובמעין
החכמה עמ"ס ב"מ (כו.).

ה

קמ"ל כיון שרבו ימי מצה עילויא -
אמרינן כל יומא ויומא נהמא

סימן ק'

ביאור השמות הרמב"ם ל"פת שע"פשה"

ולאוקימתות הגמ' בברייתא ד"תיבה שנמצאו בה מעות"

למיזל "בתר בתרא", אך יש לדון בתירוץ הצל"ח -
בכפליים [מלכר אשר נדון למעלה רש"י הר"ן דלא
שייך "דבר ש"ל מתירין" כ"א בתערוכת איסור
דייקא], בדלהלן:

(א) מאי דפשימא ליה ד"בתר בתרא" נמי לא אוליגן
בדבר שיל"מ כמו ברוב - נראה דאינו פשוט,
שהרי י"ל דעד כאן לא אמרו אלא ב"רוב", שבעצם
יש כאן "ספק", לכן ככה"ג שיש לו מתירין - לא
סמכין למיזל בתר רובא, משא"כ "בתר בתרא"
אפשר שהוא יותר מ"רוב", בגין דמורה לן שאין כאן

א

"פת שע"פשה"

הרמב"ם לא הזכיר כלל דין זה ד"פת שע"פשה",
ובצל"ח חירין דהרמב"ם יסבור דדווקא
רב לשיטתיה הוא שהתיר בגין דפסק בר' יהודה
בדלהלן (כ"ט:) דחמץ שעבר עליו הפסח אסור
מה"ת, משא"כ לדידן דפסקין בר' שמעון
דמדאורייתא הוא מותר, ורק מדרבנן קנסין, הריהו
בכלל "דבר שיש לו מתירין" דכמו דלא סמכין
ארובא להתיר, כך גם לא נסמוך בדבר שיל"מ -

"ספק" - כעין "אגן סהרי", והראיה מהא גופיה
ד"בתר בתרא" גובר על "רוב".

(ב) מאי פשיטא ליה דכל היכא דמותר מה"ת - אף
שאסור מדרבנן - הוי בכלל "דבר שיש לו
מתירין" - לא פשיטא ליה להר"ן שכתב להלן (ו):
כרפי הרי"ף סוד"ה ואני דאף היכא שחז"ל אסרו הדבר
- תו לא הוי בגדר "דבר שיש לו מתירין", עיי"ש.

ונראה ליישב בפשיטות דלמסקנא דרב לא איירי
אלא באופן מאוד מסוים ד"רבו ימי מצה
עילויה וכו'", א"כ אין כאן כל "חידוש", שהרי הא
דאזלינן בתר "בתרא" - ידעינן כבר מ"מעות
הנמצאות בירושלים", ומאי ד"עיפשה" ג"כ אין כאן
חידוש, דהא לא תליא אלא במציאות.

ומהאי טעמא דב"מציאות" תליא - איכא למימר
תו, דלא שייך אף לקובעו הלכה
במסמרות, דעל כך ייאמר: "לא נתת דברך
לשיעורין", דהא מתלי תליא בכמה עניינים - משך
הזמן כמה ימים עברו, וכמה נהמי מישדי שדי עלי,
ומה היתה מידת חומם וכדו', אשר נמצא דבכל
מקרה יש לדון לגופו - האם יתכן לפי מדת העיפוש
שהוא ממימות הפסח, על כן לא קבעו בספרו.

ב

אוקימתות ד"תיבה שגשתמשו בה
מעות וכו'".

כתב הרמב"ם (פ"ו ממע"ש ונ"ד ה"א) "תיבה
שגשתמש בה חולין ומעשר שני ומצא
בחוכה מעות, אם רוב מניחין מעשר הרי המעות
מעשר, ואם רוב מניחין חולין - חולין, מחצה למחצה
חולין", ותמוה שהשמיט הרמב"ם האוקימתות, שהרי
שלא כבאוקימתות אלו - אית לן למיזל בתר
בתרא, וא"כ הוי ליה לרמב"ם להוסיף ולומר: "והני
מילי וכו' וכו'", וכבר עמד על כך ב"כסף משנה"
כלשוננו: "וצריך טעם למה השמיט הרמב"ם
אוקימתות אלו".

ומהר"י קורקוס כתב "ורבינו סתם ולא פירש -
דסתמא דמילתא הכי הוא" והיינו כפי
שכתב דגשתמשו בה צבורים צבורים, או דאיירי
בכה"ג שלא כיבד בינתיים, או שאינו זוכר איזה
אחרון, ונראה כונת מהר"ק - כמש"כ בסוף דבריו
כדיעויין - דהיכא דאכן שייך למיזל בתר בתרא, ידעינן
ליה ממה שפסק הרמב"ם בהלכה קודמת לגבי
"שווקי ירושלים" - דהיכא דמכבדין הקודם, אזלינן
בתר בתרא.

ג

פסק הרמב"ם: "מחצה למחצה חולין"
עוד צ"ע מש"כ הרמב"ם "מחצה למחצה חולין",
שהרי "ספיקא דאורייתא לחומרא", ובצל"ח
כתב ליישב ע"פ הידוע דלא בכל ספק מוקמינן
אחזקה, דתלוי מהו שורש הספק, והואיל וכאן
הספק הגו מהו מטבע זה - מוקמינן לה אחזקה
דמעיקרא שהיתה בתחילה חולין, משא"כ בהלכה
שאח"ז "מצא פירות בין פירות מעשר לפירות תרומה
וכו' - מחצה על מחצה יאכלו כחומרי שניהן, וכן
במעות הנמצאות בין חולין למעשר"
ששורש הספק הגו - מהיכן הגיעה המטבע, הרי
שאין הספק על המטבע - מהו, אלא מניין הוא
ועל כן לא שייך בזה "חזקה", אך הפטיר הצ"ח:
"שהוא קצת דוחק", ונראה - משום שאף בנדרונינו
אף שאין לפנינו שתי קופות - שורש הספק אינו
האם מטבע זו התקדשה בקדושת מעשר שני אם
לאו, אלא האם מטבע זו הינה ממעות מעשר או
ממעות חולין.

ועייין עוד ברדב"ז שג"כ נדחק ליישב, והמהווה
ביותר נראה דהוא מה שהביא הראב"ד
בהשגותיו שבספרים אחרים - הגירסא: מעשר,
והיינו - ברכת מהר"י קורקוס - "שכונתו שבספרים
אחרים מספרי רבינו [הרמב"ם] כתוב בהן:
מעשר, ובודאי שהיא הנוסחא האמיתית".